

В.П.Кононенко (Київ)

ВАРШАВСЬКА СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ
«1991–2011: 20 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇН»

Захід під такою назвою відбувся 15–18 липня 2011 р. у столиці Польщі. Це вже була восьма за ліком конференція, що її традиційно проводить центр східноєвропейських досліджень Варшавського університету. У представницькому зібранні взяли участь близько 250 дослідників, політиків і журналістів із Центральної, Східної, Західної Європи, Азії й Північної Америки. Форум відкрився лекцією колишнього президента Литви *В.Адамкуса* «Від спільної історії до спільного майбутнього». На тридцяти секціях і трьох круглих столах значну увагу було приділено в тому числі й українській історії, зокрема витокам національної ідентичності. Саме це найбільше зацікавило автора даної хроніки, тож висвітлення аспектів української минувшини раннього нового часу передусім і стало об'єктом нашого розгляду.

Із доповідей та виступів на конференції можна зробити такі висновки: 1) нині історія – це більше, ніж наука про минуле; 2) за її допомогою пояснюються різні явища – від економічних криз до невдач політичних трансформацій; 3) для аналітичних досліджень використовуються не тільки «близьке» минуле, а й багатовікова давнина. Для відчуття духу форуму показовою стала доповідь *К.Гавліковського* (Польська академія наук) про трансформацію колишніх комуністичних країн за чотирима сценаріями: центральноєвропейським, російським, центральноазійським і китайським. Україна з певними зауваженнями була віднесена саме до російської моделі. Доповідач підкреслив, що її народ, як правило, сприймав свою історію, сучасність та перспективи незалежності держави не в таких світлих барвах, як, наприклад, поляки. Основні суперечності у ході конференції було представлено у виступі *С.Наумова* й *Г.Меркур'євої* (Санкт-Петербурзький державний університет ім. О.Герцена, Російська Федерація) про протиставлення двох програм Європейського Союзу: «Партнерство задля модернізації» (з Росією) та «Східне партнерство» (шість пострадянських країн – Азербайджан, Білорусія, Вірменія, Грузія, Молдова, Україна).

Секції відбувалися паралельно, але так, що накладок в українській тематиці майже не було. Серед цікавих виступів вітчизняних доповідачів були презентації *Я.Грицака* (Український католицький університет, Львів) про три покоління сучасних громадян України, *Х.Чушак* (Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАНУ, Львів) щодо значення термінів «советський» і «радянський» у сучасному українському інтелектуальному полі, *А.Портнова* (Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАНУ, Львів) на тему політики формування національної пам'яті стосовно Другої світової війни в Росії, Україні й Білорусії, *Ю.Мацевського* (Національний університет «Острозька академія») про сучасні політичні процеси в Україні.

Цікавими з методологічного погляду були виступи іноземних доповідачів. *А.Михалевич* (об'єднання «Союз за модернізацію», Мінськ) провів порівняння розвитку партійної системи України та Білорусії в 1990–1995 рр. Темою виступу *Г.Міязакі* (Університет Гоккайдо, Японія) стала «нестабільна ідентичність» у національному будівництві й самосвідомості поляків на переломі століть (1890–1925 рр.). Було звернуто увагу на цікаве й знакове для Центральної та Східної Європи явище, коли діти одних батьків ставали особами різних національностей (зокрема, це повною мірою стосується й нашої країни).

Форум засвідчив, що українська історія все ще залишається маловідомою навіть для спеціалістів із центрально- та східноєвропейської тематики. Наприклад, нерідко

доповідачі послуговувалися стереотипами «візантійські цінності» та «Україна – козацька нація». Уявлення щодо козацького коріння української ідентичності було як позитивним, так і негативним. У виступі *Г.Ойлуїнара* (Альбертський університет, Канада) «Формування козацької нації: національна ідентичність Віктора Ющенка й політика колективної пам'яті» зазначалося, що Помаранчева революція стала критичним моментом у розвитку пострадянської трансформації України. Так, на думку дослідника, внутрішні чвари в команді переможців та політичне ослаблення президента тільки сприяли перенесенню його активності на політику формування національної ідентичності, яка ґрунтувалася на протиставленні Росії, а в її центрі перебувала козацька історія. Зокрема, В.Ющенко протидіяв відзначенню 300-річчя перемоги російської армії під Полтавою, відбудовував Батурич, сприяв входженню Конотопської звитяги українських військ та їхніх союзників над московитами в 1659 р. до комплексу уявлень національної пам'яті й намагався реалізувати цілий ряд інших заходів, пов'язаних із ґлорифікацією козацтва. Таким чином, сучасний розвиток української ідентичності було представлено як «формування козацької нації». Проте, на думку згаданого вище А.Михалевича, усі проблеми України пов'язані саме з «козацькою спадщиною», домінування якої над політичною культурою Великого князівства Литовського, на переконання білоруського доповідача, стало знаковим для історії нашої держави.

Отже, участь вітчизняних дослідників у подібних конференціях дає можливість повному подивитися на минуле передусім власної країни, а також сприяє зростанню зацікавленості іноземної аудиторії українською історією.